

Vad menas med formativ bedömning?

Frank Bach, Åsa Rosander, Ann Zetterqvist, Eva West

2017-07-31

Sammanfattning

Här kommer det att skrivas en sammanfattning

Inledning

Detta dokument behandlar en pilotstudie som gjordes i ett samarbete mellan lärare i Inför huvudstudien har en pilotstudie genomförts med 23 personer, i huvudsak verksamma lärare men också några rektorer. Text om hur allt har gått till och vad som behöver göras (Concannon m.fl. 2010).

Bakgrund

Under de senaste tio åren har formativ bedömning introducerats av skolledare och lärare i svenska skolor.

Metod

Arbetet inleddes med att generera ett stort antal påståenden med utgångspunkt i både erfarenhet av och forskningslitteratur (Sæbjørnsen m.fl. 2016) om formativ bedömning. We report how we determined our sample size, all data exclusions (if any), all manipulations, and all measures in the study (Ming och Marton 2003).

Deltagare

Material

Tillvägagångssätt

Inledningsvis formulerades en mängd påståenden om formativ bedömning så att företeelsen formativ bedömning täcktes så fullständigt som möjligt. Därefter studerades påståenden med avsikten att sortera bort påståenden som överlappade varandra. Efter denna process återstod 25 påståenden som utgjorde representerar för olika (subjektiva) uppfattningar om innebörden av formativ bedömning, till exempel "Formativ bedömning innebär att eleven lär sig att planera och arbeta självständigt" (se tabell 1). Dessa påståenden (Q set) är ett urval av alla de möjliga påståenden som finns avseende formativ bedömning (concourse). Påståendena har konstruerats i en projektgrupp bestående av fem verksamma NO-lärare (åk 4-6) från olika skolor och fyra lärare/forskare från Göteborgs universitet, alla med erfarenheter av formativ bedömning, både i praktiken (använt i sin undervisning och undervisat om) och genom att ta del av litteratur inom området (Balan och Jönsson 2014; Jönsson 2013; Lundahl 2014).

Tabell 1: Påståenden att ta ställning till

Nr	Påståenden
1	Formativ bedömning handlar om att ge återkoppling till varje elev för att var och en ska ta ansvar för sitt eget lärande.
2	Formativ bedömning leder till att eleverna vet vad som krävs för olika betyg.
3	Formativ bedömning innebär att läraren under pågående lektion får information om elevernas kunskaper och justerar undervisningen under lektionen
4	Formativ bedömning innebär att läraren i slutet av lektionen tar reda på elevernas kunskaper och planerar nästa lektion utifrån detta.
5	Formativ bedömning görs i slutet av ett arbetsområde för att läraren ska kunna förändra undervisningen kring arbetsområdet till nästa gång.
6	Formativ bedömning ger läraren underlag för att individualisera undervisningen.
7	Formativ bedömning innebär att eleven lär sig att planera och arbeta självständigt.
8	Formativ bedömning ökar elevernas motivation.
9	Formativ bedömning stärker samarbetet mellan elever.
10	Formativ bedömning ökar konkurrensen mellan elever.
11	Formativ bedömning gynnar högpresterande elever.
12	Formativ bedömning gynnar lågpresterande elever.
13	Formativ bedömning ökar elevernas självförtroende.
14	Formativ bedömning sker i huvudsak mellan läraren och den enskilda eleven.
15	Formativ bedömning sker i huvudsak mellan läraren och hela elevgruppen.
16	Formativ bedömning lämpar sig för skolämnen som har stor andel 'praktiska' inslag, till exempel teknik, slöjd, hemkunskap och idrott.
17	Formativ bedömning lämpar sig för skolämnen som har stor andel 'teoretiska' inslag, till exempel matematik, no-ämnena och so-ämnena.
18	Återkoppling till eleven vid formativ bedömning handlar om vad eleven behöver förbättra.
19	Återkoppling till eleven vid formativ bedömning handlar om vad eleven är bra på.
20	Formativ bedömning tar väldigt mycket tid.
21	Formativ bedömning hjälper läraren att sätta betyg.
22	Formativ bedömning är stressande för eleverna.
23	Formativ bedömning är stressande för läraren.
24	Ett skriftligt prov kan användas formativt.
25	Om man använder formativ bedömning fullt ut behövs inte betyg.

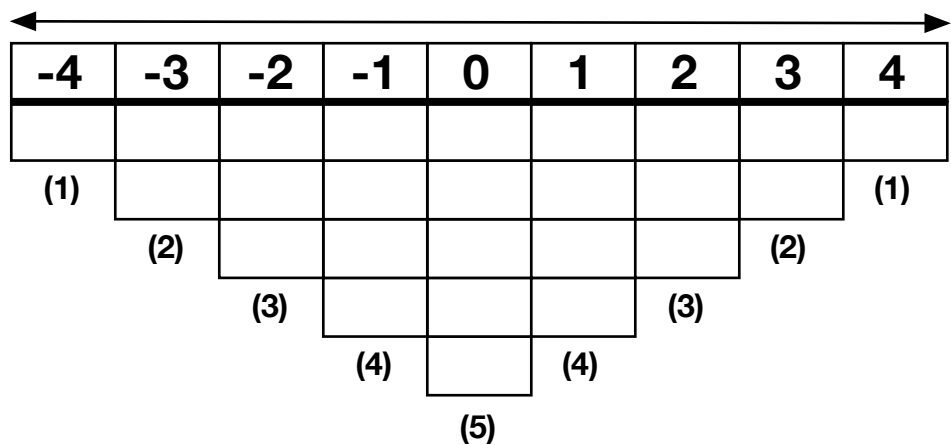
De skolverksamma lärarna har sedan organiserat tillfällen för kollegor och rektorer att utföra Q-sorteringar (Q-sorts) på sina skolor. Påståendena sorterades genom att deltagarna fick väga dem gentemot varandra enligt en standardiserad metod där påståendena sorters in i ett pyramidliknande schema där påstående rankas efter i vilken utsträckning personen ifråga håller med om påståendet i förhållande till andra påståenden (Yin m.fl. 2008).

Analys

Figur 2 tyder på att det är lämpligt att analysera fyra faktorer. En faktoranalys genomförs (Subba, Bru, och Thorsen 2016)

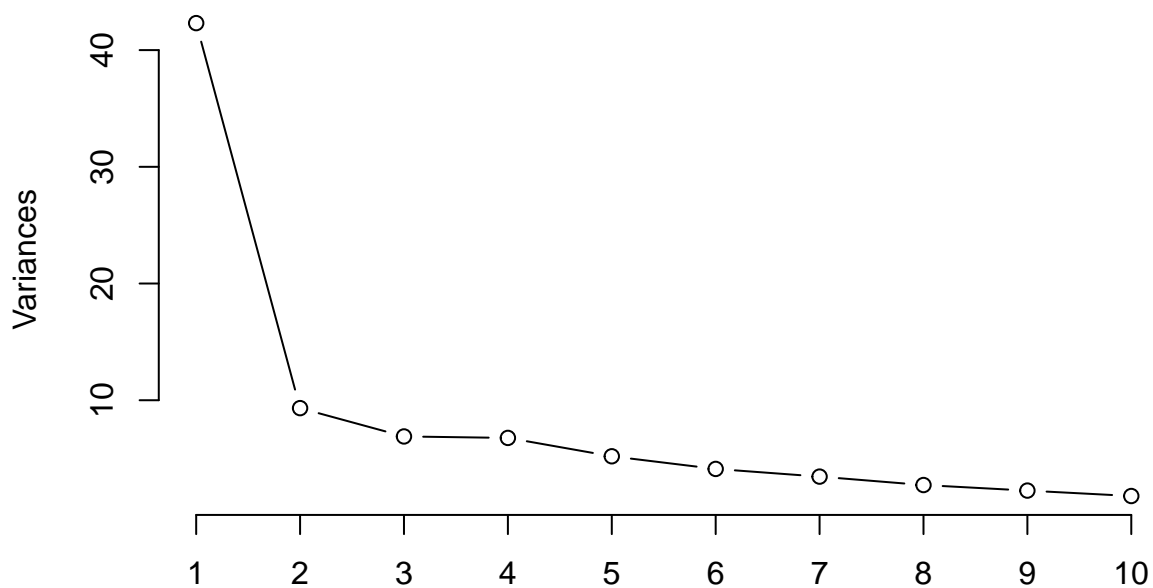
Resultat

De fyra faktorerna går att

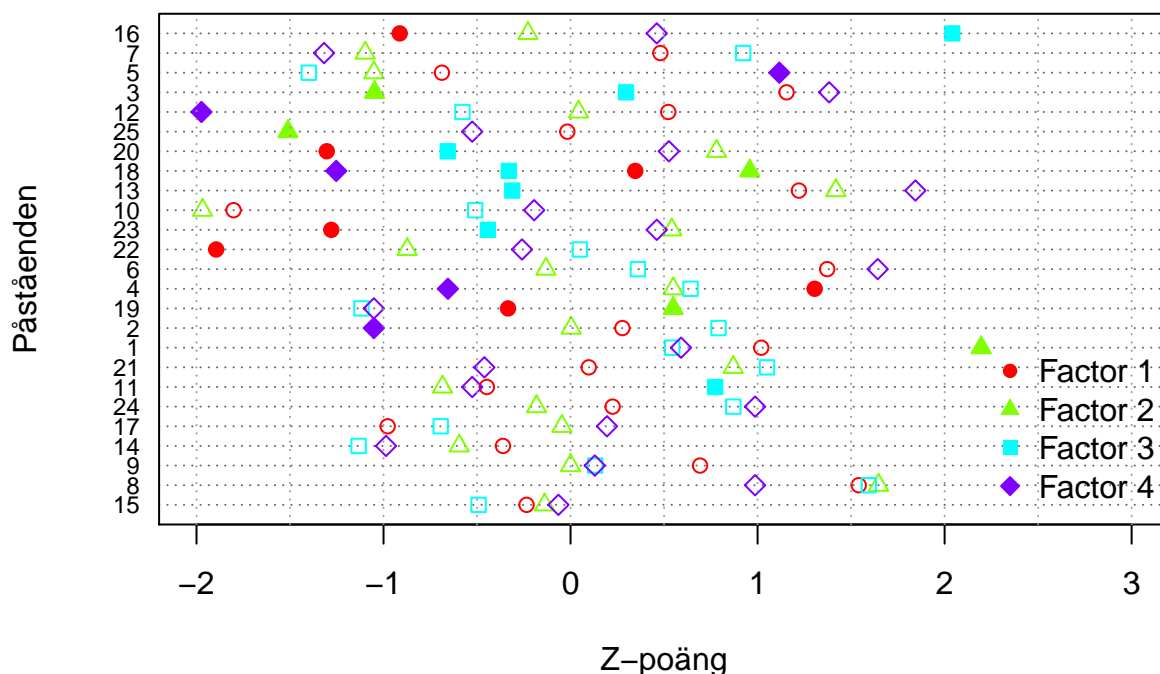


Figur 1: Schema för sortering av påståenden

Scree-diagram för oroterade faktorer



Figur 2: Scree-diagram för oroterade faktorer som indikerar att fyra faktorer kan vara intressanta



Figur 3: Diagram över faktorer

Diagrammet är konstruerat på så sätt att de påståenden där lärare som ger upphov till de fyra faktorerna skiljer sig mest åt återfinns överst i diagrammet, det vill säga till exempel för påstående 16: "Formativ bedömning lämpar sig för skolämnen som har stor andel 'praktiska' inslag, till exempel teknik, slöjd, hemkunskap och idrott." Längst ner i diagrammet återfinns de påståenden där lärarna är mest överens, till exempel påstående 15: "Formativ bedömning sker i huvudsak mellan läraren och hela elevgruppen.", vilket värderas strax under 0. När det gäller påstående 8 är lärarna också relativt överens men detta håller de med om: "Formativ bedömning ökar elevernas motivation."

De fyra faktorerna representerar fyra huvudsakliga uppfattningar avseende formativ bedömning. Tiden har fram till nu inte medgivit en mer omfattande kvalitativ analys av faktorerna och sammanfattas därför mycket kort här:

1. Formativ bedömning handlar både om återkoppling till elever och till undervisning, formativ bedömning stressar varken lärare eller elever och ökar inte konkurrensen.
2. Formativ bedömning handlar mest om återkoppling till eleven för att eleven ska veta vad eleven ska förbättra sitt lärande och ta eget ansvar. Ökar elevens motivation och självförtroende. Formativ bedömning handlar inte så mycket om att samla information i syfte om att förändra undervisningen,
3. Lämpar sig för praktiska ämnen. Formativ bedömning handlar om att eleven lär sig arbeta självständigt och ökar elevens motivation. Hjälper också läraren att sätta betyg. Formativ bedömning handlar inte om att förbättra undervisning eller att ge återkoppling till eleven vad en är bra på. Inte heller en fråga mellan enskild lärare och elev.
4. Formativ bedömning handlar om återkoppling till undervisning både i det korta och långa perspektivet. Eleven lär sig inte att arbeta självständigt. Gynnar inte lågpresterande elever. Inte en fråga mellan enskild elev och lärare.

I figur 2 visas z-värdena för de olika faktorerna. Vid en uppföljande träff med de skolverksamma lärare som ingår i projektgruppen beskrevs att redan själva Q-sorteringen hade väckt entusiasm både bland rektorer och kollegor och dessutom bidragit till en intensiv diskussion efteråt. Resultatet från pilotstudien har sedan diskuterats i hela projektgruppen och lett fram till den design som används i huvudstudien, där även en

Q-sortering med elever kommer att utvecklas och genomföras (Gustafsson 2008).

Diskussion

Referenser

- Balan, Andreia, och Anders Jönsson. 2014. "Bedömning För Lärande –En Vägledning Utifrån Aktuell Forskning".
- Concannon, James P., Marcelle A. Siegel, Kristy Halverson, och Sharyn Freyermuth. 2010. "College Students' Conceptions of Stem Cells, Stem Cell Research, and Cloning". *Journal of Science Education and Technology* 19 (2): 177–86. doi:10.1007/s10956-009-9190-2.
- Gustafsson, Jan-Eric. 2008. "Effects of International Comparative Studies on Educational Quality on the Quality of Educational Research". *European Educational Research Journal* 7 (1): 1–17. doi:10.2304/eerj.2008.7.1.1.
- Jönsson, Anders. 2013. *Lärande Bedömning*. Malmö: Malmö: Gleerups utbildning.
- Lundahl, Christian. 2014. *Bedömning För Lärande*. Lund: Lund : Studentlitteratur.
- Ming, Fai Pang, och Ference Marton. 2003. "Beyond 'Lesson Study': Comparing Two Ways of Facilitating the Grasp of Some Economic Concepts". <http://www.springerlink.com.ezproxy.ub.gu.se/content/v43342766m261787/fulltext.pdf>.
- Subba, Lok, Edwin Bru, och Arlene Thorsen. 2016. "Perceived Teacher Support among Primary and Lower Secondary School Students with Learning Difficulties". *Operant Subjectivity* 38 (1): 15–34. doi:10.15133/j.os.2016.002.
- Sæbjørnsen, Siv Elin Nord, Ingunn T. Ellingsen, James M. M. Good, och Atle Ødegård. 2016. "Combining a Naturalistic and Theoretical Q Sample Approach: An Empirical Research Illustration". *Operant Subjectivity* 38 (2): 15–32. doi:10.15133/j.os.2016.005.
- Yin, Yue, Richard J Shavelson, Carlos C Ayala, Maria Araceli Ruiz-Primo, Paul R Brandon, Erin Marie Furtak, Miki K Tomita, och Donald B Young. 2008. "On the Impact of Formative Assessment on Student Motivation, Achievement, and Conceptual Change". *Applied Measurement in Education* 21 (4): 335–59. <http://www.informaworld.com/10.1080/08957340802347845>.